

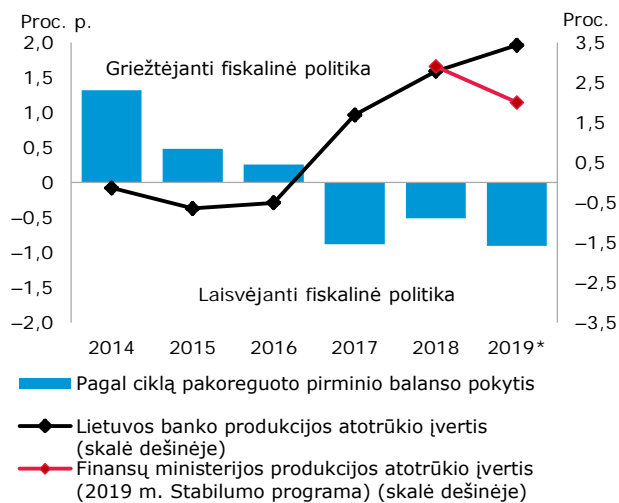
VIII. VALDŽIOS SEKTORIAUS FINANSAI

Pastaraisiais metais Lietuvos fiskalinė politika yra linkusi į procikliškumą: ji yra skatinamoji, nors ekonomika yra pakilimo ciklo fazėje. Tai reiškia, kad, ekonomikos aktyvumui esant virš potencialiojo jo lygio, fiskalinės paskatos papildomai didina ekonomikos aktyvumą, o ne jį slopina. Fiskalinės politikos

laisvėjimą rodo blogėjantis pagal ciklą pakoreguotas pirminis balansas³⁹ (žr. 21 pav.). Tokią kryptį lemia diskretiniai sprendimai, darantys įtaką tiek valdžios sektoriaus pajamoms, tiek išlaidoms. Pavyzdžiui, 2019 m. padidintas NPD, sumažinti GPM ir socialinio draudimo įmokų tarifai (iš viso 1,55 proc. p.), taip pat padidėjo valdžios sektoriaus darbuotojų darbo užmokestis, socialinės išmokos ir kt. Dėl šių sprendimų valdžios sektoriaus išlaidos metų pradžioje augo panašiu tempu kaip ir praėjusiais metais (apie 10 %), tačiau pajamų augimas sulėtėjo (pirmąjį ketvirtį sudarė 4,6 %).

Lietuvos ekonomikos pakilimo fazėje vykdoma skatinamoji (laisvėjanti) fiskalinė politika rodo fiskalinės politikos procikliškumą.

21 pav. Lietuvos fiskalinės politikos krypties ir produkcijos atotrūkio nuo potencialo raida ir prognozė

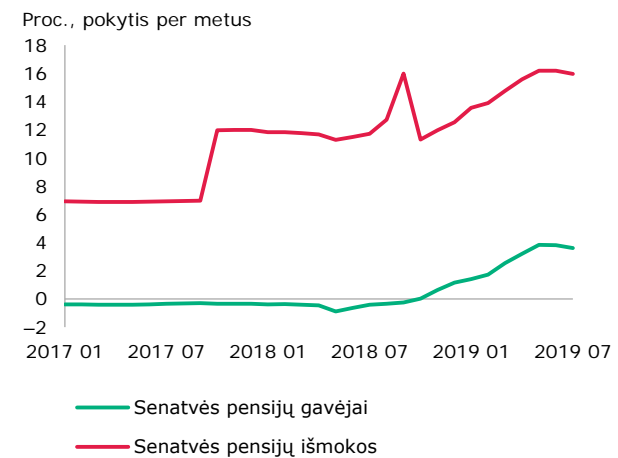

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

* Lietuvos banko prognozė.

Pastaruoju laikotarpiu sparčiai auga senatvės pensijų išmokos: didėja senatvės pensijos ir jų gavėjų skaičius.

22 pav. Senatvės pensijų gavėjų skaičiaus ir pensijų išmokų raida

Šaltiniai: VSDFV ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Dėl prognozuojamo ekonomikos augimo lėtėjimo ir su papildomomis išlaidomis susijusių institucijų sprendimų palaikyti fiskalinę drausmę vidutiniu laikotarpiu gali būti nelengva.

Prognozuojamas ekonomikos augimo lėtėjimas, 2020–2021 m. numatomas NPD didinimas, mažinama maksimali socialinio draudimo įmoka ribos valdžios sektoriaus pajamų augimą, o spaudimas išlaidų augimui, tikėtina, bus ir toliau. Pastaruoju laikotarpiu pagrindiniai veiksniai, prisidėję prie spartaus išlaidų augimo, buvo didėjusios socialinės išmokos ir darbo užmokesčio išlaidos. Socialinių išmokų augimą daugiausia palaiko dėl indeksavimo ir perskaičiavimo didėjančios senatvės pensijos bei didėjantis senatvės pensijų gavėjų skaičius. Nors pastarąjį šiais metais daugiausia lemia tai, kad, perskaičius pensijas, didesnė dalis asmenų vietoj netekto darbingumo ir invalidumo pensijų pradėjo gauti senatvės pensijas šioms tapus didesnėmis, vis labiau ims jaustis ir gyventojų senėjimo poveikis. Darbo užmokesčio išlaidos valdžios sektoriaus darbuotojams taip pat turėtų toliau didėti, ypač tuo atveju, jei bus įgyvendinama viešojo sektoriaus darbuotojų darbo užmokesčio finansavimo strategija⁴⁰ (šiuo metu ji dar nepatvirtinta). Strategijoje numatyta iki 3 VDU kelti darbo

³⁹ Pagal ciklą pakoreguotas pirminis balansas yra skaičiuojamas nominalųjį valdžios sektoriaus balansą koreguojant pagal ekonomikos ciklo padėtį ir palūkanų mokėjimus. Tai leidžia įvertinti, koks būtų balansas atmetus pajamas ir išlaidas, nulemtas ekonomikos ciklo, todėl parodo pamatinę valdžios sektoriaus finansų padėtį.

⁴⁰ http://lr.lt/uploads/main/documents/files/Strategijos%20projektas_2.pdf.

užmokestį gydytojams, iki 1,2–1,3 VDU – mokytojams, didinti pareiginės algos bazinį dydį ir kt. Tai atitinkamai turėtų skatinti išlaidų augimą.